

"ממעין החיים"

מאמרי מוסר מהמשגיח הגה"צ רבי חיים וואלקין שליט"א

תפקיד הצדיק אינו רק להשמר - אלא בעיקר להשפיע ולפעול

המבול – וזאת מכיון שהזיהום נכנס כל כך עמוק בארץ, עד שהיה צורך לקעקע ולהוציא כל זכר מההשחתה והקלקול שהיו בעולם לפני המבול, וכפי שאמר הקב"ה לאדם בתחילת הבריאה - 'תן דעתך שלא תקלקל' ואז ממילא 'תחריב את עולמי'.

וכדברים הללו ראינו במוחשיות ממש, אך שהאדם בפעולותיו משפיע על העולם, כי מסופר על ר' ברוך עפשטיין זצ"ל (בעל ה'תורה תמימה'), שנכנס פעם להתפלל בבית הכנסת בוילנא, ובאמצע תפילתו נפלה בו פתאום 'כזאת התערורות שלא הרגיש מימיו', ונודע לו אחר כך שבמקום זה שבו הוא עמד - היה מתפלל הגר"א מוילנא. רואים אנו מכאן: איך האדם בכח מעשיו ודרכיו יכול להשפיע על העולם ועל מקומו, ולהפכו למזוכך וטהור יותר, עד שעוד שנים לאחר מכן תורגש השפעתו על מקומו, וזוהי ההשפעה על הצד הטוב. והנה להיפוך ראינו: בסנהדרין (צ"ז). שהגמ' מספרת על עיר בשם 'קושטא' שהיו מדברים בה רק 'אמת', ולא היה בעיר הזו אף אדם שהיה מת קודם זמנו, עד שבא אדם ודיבר בה 'שקר', והתחילו למות קודם זמנם. והסיבה לכך היא לפי דברינו: כי אותו אדם שדיבר שקר בעיר הוא 'קלקל את האויר' – הוא קלקל ופגם באויר, בהשפעה הטובה שהיתה לאנשי העיר על ידי כך שלא דיברו שקר, ומשום כך התחילו למות לפני זמנם. ועלינו להיות מודעים לכוחו זה, להשתמש בו לצד הטוב ולהמנע בכל דרך מקלקול והשפעה רעה לעולם.

אך לפי"ז צריך להבין את מה שהביא רש"י - 'יש דורשים לגנאי'. שהרי לפי דברינו שהיה השחתה וקלקול כל כך עמוק בכל העולם, ובכל זאת עמד נח בזה בגבורה עילאית - והיה 'צדיק בדורותיו', איך יש 'דורשים אותו לגנאי', איך אפשר בכלל לבוא בתביעה אל נח, הרי כל העולם כולו הושחת, אין פינה אחת נקיה וטהורה, והוא – נח, עומד בצדקו ובנקיונו ולא נגרר אחרי ההבל ורעות הרוח, והרי ודאי שצריך לכך כוחות נפש עצומים, ובכל זאת 'יש דורשים לגנאי', כי 'אילו היה בדורו של אברהם לא היה נחשב לכלום', ותמימה זו גדולה, כי הרי הוא עמד ב'דורו שלו' בפני כח השחתה שאין כמוהו, ואיך אפשר בכלל לדורשו לגנאי?!

אלא מוכח לייסד מכאן יסוד נפלא, והוא: כי תפקיד הצדיק בעולם אינו רק להיות 'צדיק בדורותיו' – 'להשמר' ולהתנזר מכל הרוע וההשחתה שבעולם, אלא עליו גם לפעול, להשפיע, ולשנות את המצב הזה. וביאורו: כי אמנם מצד האחד, דור המבול השפיע במעשיו הרעים וקלקל את הבריאה כולה, וודאי שמוטל היה על נח מיד ל'השמר' ולא להיות מושפע מהשחתת העולם. אך מהצד השני, היה גם מוטל על נח 'לפעול', ולא רק לא להיות 'שמור' מאנשי דורו, כי מה שנדרש מן האדם הוא לפעול ולהשפיע טוב בעולם, ואם האדם סגור בד' אמותיו ועסוק רק בביצור החומות – עם כל הקושי העצום הכרוך בזה עדיין אין זה מספיק

"אלה תולדות נח, נח איש צדיק תמים היה בדורותיו, את האלוקים התהלך נח" [ו' ט'].

וכתב רש"י: "בדורותיו, יש מרבתינו דורשים אותו לשבח – כל שכן שאילו היה בדור צדיקים היה צדיק יותר, ויש שדורשים אותו לגנאי – לפי דורו היה צדיק ואילו היה בדורו של אברהם לא היה נחשב לכלום". - 'רבתינו' ראו את שבו של נח, שאף על פי שהיה חי בתוך דור ש'השחית כל בשר את דרכו על הארץ' – שהיתה השחתה נוראה כל כך עד שעוצמת הקלקול השפיעה על הבריאה כולה, מכל מקום נח היה 'צדיק בדורותיו' – הוא עמד בפני עוצמות החטא והקלקול שהושפעו לעולם והמשיך בצדקותו, ועד כדי כך שאם היה בדור של צדיקים, שלא היה שם את הקלקול וההשחתה שהיה בדורו, אז באמת נח היה עומד בדרגת צדיקות גדולה יותר.

במסילת ישרים (פ"א) מובא כדברים הללו: "ואם תעמיק עוד בענין תראה כי העולם נברא לשימוש האדם, אמנם הנה הוא עומד בשיקול גדול, כי אם האדם נמשך אחר העולם ומתרחק מבוראו - הנה הוא מתקלקל ומקלקל העולם עמו, ואם הוא שולט בעצמו ונדבק בבוראו ומשתמש מן העולם רק להיות סיוע לעבוד בוראו - הוא מתעלה והעולם עצמו מתעלה עמו, כי הנה עליו גדול הוא לבריות כולם בהיותם משמשי האדם השלם המקדש בקדושתו יתברך וכו' והנה על העיקר הזה העירונו זכרונם לברכה במדרש קהלת, שאמרו ז"ל: 'ראה את מעשה האלוקים כי מי יוכל לתקן את אשר עיתו' - בשעה שברא הקב"ה את אדם הראשון נטלו והחזירו על כל אילני גן עדן, אמרו לו ראה מעשי כמה נאים ומשובחים הם, וכל מה שבראתי בשבילך בראתי תן דעתך שלא תקלקל ותחריב את עולמי". **רואים אנו מהדברים הללו, את גודל הכח וההשפעה שניתן לאדם בבריאת העולם, שכל מה שקיים בטבע הבריאה יושפע ישירות ע"י פעולות ומעשי האדם, עד שאמר הקב"ה לאדם 'תן דעתך שלא תקלקל ותחריב את עולמי', כי לאדם ישנה האפשרות: מצד אחד, 'להתעלות' - והעולם עצמו יתעלה עמו, ומצד השני, 'להתקלקל' - והעולם עצמו יתקלקל עמו, ובאמת זה מה שקרה בדורו של נח, וכפי שכתוב בפסוק: "וירא אלוקים את הארץ והנה נשחתה", והטעם לכך הוא: "כי השחית כל בשר את דרכו על הארץ".** ההשחתה של האדם היתה כל כך גדולה עד שממילא הושפעה הבריאה כולה ממעשי האדם 'ונשחתה' - הארץ הוציאה מינים אחרים ממה שנזרע בה. וגם 'חיות ועופות נזקקו לשאינן מינים', וזאת אף על פי שטבע הדברים הוא שהחיה והבהמה הולכים לבני מינם - אך ההשחתה היתה כל כך גדולה עד שהטבע התקלקל והשתנה, ולא היתה ברירה אחרת אלא להביא את המבול, שאפילו 'ג' טפחים של מחרשה' נמחו ע"י

תתלכך, אלא צריכים אנו גם לגדלה ולרוממה ולהביאה לדרגות גבוהות". והן הן הדברים שאמרנו, שלכל אדם ואדם ניתנה 'הלואה' בתחילת בריאתו, והיא ה'נשמה', ועל האדם מוטל לא רק 'לשמור' על ההלואה, לא רק 'לשמור' את נשמתו מכל ההשפעות שברחוב, אלא ובעיקר תפקידו הוא, להשתמש בהלואה, 'לפעול' ולהשפיע עם נשמתו, כי אם לא כן, אז לשם מה ניתנה ההלואה - למה ניתנה ה'נשמה'.

בשוי"ת חתם סופר (יורה דעה) מובא בהקדמה שכתב בנו - ה'כתב סופר' בשם אביו, וז"ל: "ואיננו כי לקח אותו אלוקים (חנוך) וכו' כי אם אאע"ה היה עושה כאשר עשה חנוך להתבודד עצמו מחברת בני אדם, התעלה גם הוא להיות ממלאכי אל. ואשר לא עשה כן הוא: כי התבונן בחכמתו כי לא באלה חפץ ה', שישלים האדם את נפשו לבד ואת אנשי דורו ישאיר אחריו תרבות אנשים חטאים ומכעסי ה', כמקרה אשר קרה לחנוך דוד המבול. הנסיון הזה לימד אותו כי טוב לאדם למעט בהשלמת נפשו למען רבות כבוד ה', למעט את מורדיו ולהרבות עבדיו ויודעיו, כי מה יתן ומה יוסיף האדם אם יוסיף מלאך אחד על אלפי רבבות מלאכי מעלה?! הלא ה' בורא וממציא כהנה וכהנה חדשים לבקרים, ואם כה יעשו יחידי סגולה בכל דור ודור - ימצא אחד מני אלף לה' רוב העולם מקולקל", עכ"ד. והדברים הללו מעוררים ביותר, ורואים אנו ממש כדברינו: שבדור המבול השקיעו ב'השלמת נפשם' ובהתבודדות, אך אברהם אבינו התבונן ולמד מכך 'כי טוב לאדם למעט בהשלמת נפשו' - 'למען רבות כבוד ה', למעט את מורדיו, כי 'מה יתן ומה יוסיף האדם אם יוסיף מלאך אחד על אלפי רבבות'. והן הן הדברים שאמרנו. יעו"ש.

על האדם - בכלל, ועל הצדיק - בפרט, מוטל מצד האחד 'להשמר' מהקלקול וההשפעות הרעות, אך מהצד השני מוטל עליו במיוחד - 'לפעול ולהשפיע'. כי תפקיד האדם בבריאה, הוא - לא רק ההמנעות מעברות אלא ובעיקר הוא: קיום המצוות, ולקרוא בשם ה'. ועל האדם לזכור תמיד, את גודל הכח וההשפעה שניתנה לו בבריאת העולם על כל מה שקיים בטבע: מצד האחד, 'להתעלות - והעולם עצמו יתעלה עמו', ומהצד שני, 'להתקלקל - והעולם עצמו יתקלקל עמו'. ועל האדם להשתמש בברכת "והיה ברכה" - ולהיות כח מוביל ויוזמתי, כדרכי האבות, לפעול ולהשפיע. כי אם ינהג האדם בהתבודדות וב'השלמת נפשו' בלבד, עליו לדעת כי 'לא באלה חפץ ה' - שישלים האדם את נפשו לבד ואת אנשי דורו ישאיר אחריו, תרבות אנשים חטאים ומכעסי ה', כי מלאכים יש רבבות בשמים 'ומה יוסיף האדם אם יוסיף מלאך אחד על אלפי רבבות מלאכי מעלה' כי 'הלא ה' בורא וממציא כהנה וכהנה חדשים לבקרים', וכפי שאברהם אבינו למד מדוד המבול, ופעל והשפיע בעולם עד שהגיע לדרגת "התהלך לפני והיה תמים" - שהיה "מתהלך והולך בצדקו מאליו".

שבת, כי מה שנדרש הוא: לא רק ההמנעות מעבירות אלא גם ובעיקר קיום המצוות. לכך "יש שדרשו לגנאי", ועל האדם 'להתעלות והעולם עצמו יתעלה עמו', וכפי שהבאנו.

וזהו שכתב רש"י על הפסוק: "את האלוקים התהלך נח", וז"ל: "ובאברהם הוא אומר 'אשר התהלכתי לפניו' - נח היה צריך סעד לתומכו, אבל אברהם היה מתהלך והולך בצדקו מאליו". **כי זהו בדיוק ההבדל שהיה בין נח לאברהם אבינו ע"ה, שאצל נח כתוב: "את האלוקים התהלך נח" - נח היה 'פאסיבי' - הוא 'נשמר' ונמנע מפעולה, הוא נשמר מהחטא והתרחק מאנשי דורו, אך הוא לא פעל והשפיע, ולכך נח 'היה צריך סעד לתומכו' - אפילו ללכת לבד לא יכל. אך אברהם אבינו היה 'אקטיבי' - יוזמתי, הוא 'פעל' והשפיע, הוא הפיץ בעולם את שם ה', ואת האמונה בה' יתברך. ולכך 'התהלך לפני והיה תמים' - היה 'מתהלך והולך בצדקו מאליו', הולך בכוחות עצמו ומשפיע על בני דורו, לא רק עומד מנגד. וזהו גם הפשט במה שנאמר לאברהם אבינו "והיה ברכה" - תהיה כוח מוביל, יוזמתי. כי ברכה הוא מלשון 'ברכה', צינור של השפעה. וזהו הלימוד עבורנו: לאחוז בדרכי אבות, ולעשות את כל מעשינו עם 'כח מוביל'.**

במדרש רבה (ל"ד) מובא על הפסוק: "וידבר אלוקים אל נח לאמר צא מן התיבה - 'הוציאה ממסגר נפשי להודות את שמך בי יכתירו צדיקים כי תגמול עלי', 'הוציאה ממסגר נפשי' - זה נח שהיה סגור בתיבה י"ב חודש, 'להודות את שמך' - לתת הודיה לשמך, 'בי יכתירו צדיקים' - יתכללון בי צדיקא, 'כי תגמול עלי' - שגמלת עלי ואמרת לי צא מן התיבה". במדרש מובא, שכאשר יצא נח מן התיבה - מיד הוא פתח ואמר: "הוציאה ממסגר נפשי", ועד כדי כך שמח נח ביציאתו מן התיבה שהודה אמר: "כי תגמול עלי" - 'שגמלת ואמרת לי צא מן התיבה', וכדברי המדרש. והיה לי הרגשה בזה, כי הרי לכאורה נח בתיבה - היה שמור ביותר מאנשי דורו, ולא נגע בו שום חטא. ובדיוק כפי שנהג להזהר ולהשמר גם לפני המבול, ומדוע פתאום נח מחפש כל כך לצאת מן התיבה - לצאת מן השמירה המעולה שמגנת עליו מן מבול ההשחתה, ועד כדי כך שהתבטא ואמר: שהקב"ה ממש 'גמל עליו' והוציא אותו 'ממסגר נפשו', ומהי ההבנה בזה?! אלא רואים אנו מכאן, שנח הבין אחרי המבול - כי תפקיד האדם ובמיוחד תפקיד ה'צדיק', איננו רק 'להשמר' מן העולם, אלא ובמיוחד התפקיד המוטל עליו הוא - 'לפעול' ולהשפיע על העולם, כי לא די במה שאדם שמור מעבירה ואינו חוטא. ועל האדם להשפיע על סביבו, להיות לברכה לדורו. וכל זמן שאינו עושה זאת, הוא בגדר 'מבקשי' ל-'הוציאה ממסגר נפשי', שנפשו סגורה בלי יכולת לפעול.

החפץ חיים המשיח כדברים הללו. על הפסוק בתהילים: "נקי כפים ובר לבב אשר לא נשא לשוא נפשי" - "משל לשני ידידים אחד עני ואחד עשיר, והלווה העשיר לעני סכום כסף כדי שיעסוק מעט במסחר, ירויח מעות, ויביא פרנסה לביתו. ויהי לאחר כמה חודשים מזמן ההלואה, בא העשיר לבקש את כספו מהעני, ופתח העני את המגירה והביא לעשיר בחזרה בדיוק את אותם מעות שהלווה לו ידידו כמה חודשים לפני כן, וכעס עליו העשיר מאוד: כי הרי הלוויתי לך המעות כדי שתתעסק בהם, תעשה מסחר, ותרויח מעות, ולא הלוייתם לך עבור שיהיו רק שמורים במגירתך כל הזמן". כן הוא הנמשל לחיינו אנו, "הקב"ה הביא לנו נשמה כל כך גבוהה ממקום כה גבוה ונשגב, לא מספיק שרק נדאג שלא

[כתב ע"פ הבנת השומע ובאחריותו]

העלון לחודש בסלון

יצא בעז"ה בשבוע פרשת ויצא

להצלחת מאור עינינו מרח המשגיח שליט"א - למען יאריך ימים על ממלכתו

נתרם ע"י יוסף אהרן ב"ר אברהם - ל"ס אנגל"ס

לקבלת העלון במייל - בעברית, אנגלית, ובספרדית, וכן לחלוקה באזורכם

ניתן לכתוב ל: memayan7@gmail.com